

Nr 92.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående vissa anslag till tandläkarhögskolorna; given Stockholms slott den 25 februari 1949.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Josef Weijne.

Propositionens huvudsakliga innehåll:

I propositionen äskas ett anslag av 1 318 000 kronor till avlöningar vid tandläkarhögskolan i Malmö, vilket innebär en höjning med 187 000 kronor. Höjningen föranledes helt av den fortsatta utbyggnaden av högskolan, vars verksamhet påbörjades höstterminen 1947.

Vidare föreslås, att 60 norska tandläkarstuderande, fördelade på två grupper om vardera 30, skola under läsåren 1949/50—1951/52 erhålla tillfälle att avsluta sina i Oslo påbörjade studier vid de svenska tandläkarhögskolorna. Utbildningen bekostas av norska staten. Av budgettekniska skäl skola dock utgifterna bestridas från särskilt anslag medan de av Norge inbetalade ersättningsbeloppen skola tillföras riksstatens inkomstsida.

Slutligen framlägges förslag om ordnande av tjänstgöringen på de s. k. amanuensklinikerna vid tandläkarhögskolorna.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 25 februari 1949.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE, KOCK, ANDERSSON.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anför härefter chefen för ecklesiastikdepartementet, statsrådet Weijne följande.

I årets statsverksproposition har Kungl. Maj:t under bilagan åttonde huvudtiteln, punkten 104, föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1949/50 beräkna till tandläkarhögskolan i Malmö: Avlöningar ett förslagsanslag av 1 400 000 kronor.

Sedan beredningen av denna fråga numera avslutats, anhåller jag att få ånyo anmäla densamma och i samband därmed till behandling upptaga vissa andra ärenden rörande tandläkarundervisningen.

1. Förslagsanslaget till Tandläkarhögskolan i Malmö: Avlöningar.

Detta anslag är för innevarande budgetår uppfört med 1 131 000 kronor samt disponeras på sätt framgår av statsliggaren, s. 523 ff.

Med skrivelse den 15 februari 1949 har *kanslern för rikets universitet* inkommit med anslagsäskanden beträffande avlöningar vid högskolan för nästa budgetår, i huvudsak grundade på en petitaskrivelse från *lärarkollegiet vid högskolan*.

I sin skrivelse har *lärarkollegiet* i n l e d n i n g s v i s framhållit, att det vore första gången, som kollegiet inginge med begäran om anslag för högskolan, och att detta skedde under en tid, då lärarkollegiet i det stora hela saknade erfarenhet rörande verksamheten vid högskolan. Härtill komme, att vissa omflyttningar inom högskolans fastighet och vissa provisoriska anordningar måst vidtas, något som ytterligare försvårat bedömningen av hur kostnaderna för driften av högskolan slutligt komme att ställa sig. Lärarkollegiet beräknade emellertid, att denna rörlighetsperiod i det stora hela skulle vara avslutad vid ingången av budgetåret 1949/50. Härav följde, att varje avdelning då beräknades få sina slutgiltiga lokaler med undantag av en viss rörlighet, som betingades av överbeläggning på vissa avdelningar i samband med övergången till den femåriga studieplanen. Allt eftersom nämnda studieplan genomfördes, måste nya tjänster tillsättas, och detta gällde icke endast lärartjänsterna utan framför allt hjälpkrafterna. I och med ingången av nästkommande budgetår måste sålunda i det stora hela samtliga tjänster besättas.

Beträffande det prekliniska studieåret har lärarkollegiet meddelat, att det vid förhandlingar, som förts mellan rektor vid högskolan och ämnesrepresentanter för de prekliniska undervisningsämnena, visat sig omöjligt att beräkna kostnaderna på enahanda sätt som tidigare skett. Lärarkollegiet hade därför trots pågående sakkunnigutredning på området ansett sig böra hemställa om anslag för inrättande vid högskolan av ordinarie pro-sektors-, respektive laboratorsbefattningar i ämnena histologi, fysiologi och kemi, vilka tjänsters innehavare skulle i lönehänseende vara jämställda med motsvarande ordinarie befattningshavare på Lunds universitets stat. Vidare har lärarkollegiet gjort framställning om anställande av en del icke-ordinarie befattningshavare till hjälp åt kursgivarna i de prekliniska ämnena.

Kanslern har anfört, att han ej kunde förorda lärarkollegiets förslag att, utan avvaktande av resultatet av den pågående sakkunnigutredningen, in-rätta ordinarie lärarbefattningar för meddelande av undervisning i vissa

prekliniska ämnen. Vad beträffade lärarkollegiets framställningar i övrigt hade kanslern, efter jämförelse med förhållandena vid tandläkarhögskolan i Stockholm, kommit till den uppfattningen, att Malmö-högskolans personalorganisation icke redan under nästkommande budgetår ovillkorligen behövde undergå så stor ökning som lärarkollegiet ifrågasatt. Han hade även beaktat, att de underordnade lärarkrafterna samt sköterskorna och den tekniska personalen — även om de närmast vore avsedda för tjänstgöring å viss avdelning — tillfälligt borde kunna överföras till annan avdelning, i den mån denna andra avdelning hade större behov av den arbetskraft, som de representerade, än den egna avdelningen.

Tillika har kanslern framhållit, att han vid beräklandet av antalet assistenter och amanuenser å de kliniska avdelningarna icke ansett sig böra förutsätta, att nämnda lärare skulle i egenskap av lärare utföra sådan tandvård å högskolans patienter, som icke meddelades i direkt samband med undervisningen av de studerande. Denna tandvård syntes böra meddelas på amanuenskapliniker (denna fråga behandlas närmare i det följande).

Kanslern har vidare rörande sitt förslag till personal för nästa budgetår anfört, att då det här vore fråga om en avvägning, som i viss utsträckning måste baseras på antaganden, vore det ej möjligt för honom att i detalj motivera sin ståndpunkt.

Beträffande den enligt kanslerns förslag under nästa budgetår erforderliga personalen inhämtas av handlingarna bland annat följande.

Prekliniska m. fl. särskilda kurser. De av kanslern föreslagna förändringarna framgå av följande sammanställning:

Kurs och befattning	A r v o d e		Ökning eller minskning kronor
	1948/49 kronor	1949/50 kronor	
Anatomi:			
kursgivare	* 12 200	7 000	— 5 200
amanuens	—	4 032	+ 4 032
Histologi:			
kursgivare	* 12 200	* 12 200	—
amanuens	—	1 200	+ 1 200
Fysik och fysiologi:			
kursgivare	* 9 450	* 12 200	+ 2 750
amanuens	2 016	1 200	— 816
Kemi:			
kursgivare	8 400	* 12 200	+ 3 800
amanuens	4 032	4 032	—
Allmän bakteriologi:			
kursgivare	2 800	2 800	—
amanuens	—	1 200	+ 1 200
Speciell tandhistologi:			
kursgivare	2 450	2 450	—

Kurs och befattning	A r v o d e		Ökning eller minskning kronor
	1948/49 kronor	1949/50 kronor	
Speciell tandanatomi:			
kursgivare	4 200	4 200	—
amanuenser	2 400	2 000	— 400
	(200/mån.)	(200/mån.)	
Propedeutisk bettlära:			
kursgivare	3 500	3 500	—
amanuenser	2 000	1 600	— 400
	(200/mån.)	(200/mån.)	
Allmän patologi:			
kursgivare	* 12 200	8 400	— 3 800
amanuens	—	4 032	+ 4 032
Farmakologi:			
kursgivare	1 820	3 640	+ 1 820
amanuens	600	1 200	+ 600
Topografisk anatomi:			
kursgivare	700	1 400	+ 700
Social odontologi:			
kursgivare	350	700	+ 350
Materiallära:			
kursgivare	8 136	8 136	—
amanuens	4 032	4 032	—
laboratoriebiträde	—	5 112	+ 5 112
Allmän kirurgi:			
kursgivare	—	6 370	+ 6 370
*Förslagsvis.		Summa	+ 21 350

Kanslern har anfört, att enligt vad hittills gällt särskild kursgivare, vilken avlönades som biträdande lärare (förslagsvis 12 200 kronor), icke erhållit amanuenshjälp. Undantag hade dock gjorts för kursgivaren i kemi vilken vid tandläkarhögskolan i Stockholm till sitt biträde erhållit en förste amanuens (4 032 kronor) för demonstrationsundervisningen. Det syntes emellertid skäligt, att även de biträdande lärare, vilka skulle tjänstgöra som kursgivare i histologi och fysiologi, erhöles någon amanuenshjälp vid förekommande demonstrationer. I fråga om dessa ämnen syntes det dock vara tillräckligt med en tredje amanuens (1 200 kronor). I enlighet med framställning av lärarkollegiet borde även kursgivare i allmän bakteriologi erhålla biträde av en tredje amanuens.

I farmakologi, topografisk anatomi och social odontologi fördubblas antalet kurser nästa budgetår.

Beträffande allmän kirurgi har kanslern framhållit, att det av lärarkollegiet uppgjorda undervisningsprogrammet ej överensstämde med tandläkarutbildningssakkunnigas förslag (betänkande del III, s. 127 f.), i det att sammanlagda timantalet vore avsevärt större än de sakkunniga tänkt sig och kursgivarens arvode på grund härav skulle bli betydligt högre (6 370 kronor, mot 4 550 kronor enligt de sakkunniga). Ehuru det borde vara möjligt för kursgivaren att ordna undervisningen på det av de sakkunniga föreslagna sättet — så hade förhållandet varit i Stockholm — ville kanslern ej motsätta sig, att undervisningen i Malmö under kommande budgetår föröksvis ägde rum enligt lärarkollegiets program.

Kanslern har förklarat sig ej kunna biträda av lärarkollegiet gjord fram-

Översikt av under budgetåret 1949/50 erforderligt antal lärare m. m. vid tandläkarhögskolans i Malmö olika avdelningar.

(Inom parentes angivna siffror avse antalet vid full utbyggnad.)

Befattning	A v d e l n i n g f ö r											Summa
	Karieslära	Pulpa-rotf.	Proteslära	Tandkirurgi	Odont. ortod.	Röntgen-diagn.	Barn-tandv.	Bettanalys m. parodontoprot.	Allmän mottagning	Dental histopatologi	Intern-medicin	
<i>A. Lärare m. m.</i>												
Professor	1 (1)	—	1 (1)	1 (1)	1 (1)	1 (1)	—	—	—	—	—	5 (5)
Laborator	1 (1)	1 (1)	1 (1)	1 (1)	—	—	1 (1)	*1 (1)	—	1 (1)	—	6½ (7)
Avdelningstandläkare	3 (4)	— (1)	4 (5)	2 (3)	1 (1)	1 (1)	1 (1)	1 (1)	1 (1)	— (1)	—	14 (19)
Assistent	4 (4)	1 (1)	4 (6)	2 (3)	1 (3)	2 (1)	1 (2)	*1 (2)	1 (1)	*1 (—)	—	17 (23)
Amanuens	7 (9)	2 (2)	7 (8)	5 (6)	2 (3)	4 (4)	2 (3)	2 (2)	2 (2)	*1 (1)	—	33½(40)
<i>B. Övrig personal.</i>												
Avdelningssköterska	1 (1)	—	1 (1)	1 (1)	—	—	—	—	—	—	—	3 (3)
Sjuksköterska	—	—	—	1 (1)	—	1 (1)	—	—	—	—	— (1)	2 (3)
Avdelningstandsköterska	—	1 (1)	—	—	1 (1)	—	1 (1)	1 (1)	1 (1)	—	—	5 (5)
Tandsköterska	4 (6)	4 (4)	4 (5)	4 (6)	2 (3)	1 (1)	2 (3)	*2 (3)	1 (1)	—	—	23 (32)
Kontrollbiträde	1 (1)	—	1 (1)	1 (1)	½ (½)	—	½ (½)	—	—	—	—	4 (4)
Tekn. biträde	2 (3)	—	1 (1)	— (1)	1 (1)	2 (2)	1 (—)	— (1)	—	— (1)	—	7 (10)
Laboratoriebiträde (utom professors)	1 (1)	—	1 (1)	1 (1)	—	—	—	—	—	—	— (1)	3 (4)
Tandtekniker	—	—	2 (2)	—	— (1)	—	—	1 (1)	—	—	—	3 (4)
Preparatris	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 (2)	—	1 (2)

* Fr. o. m. värterminen 1950.

ställning om undervisning i intern medicin under vårterminen 1950, då man beträffande utformandet av undervisningen i detta ämne syntes böra avvakta resultatet av den pågående utredningen rörande den prekliniska undervisningen.

Övrig undervisning. Det enligt kanslerns förslag erforderliga antalet lärare m. m. vid tandläkarhögskolan under nästa budgetår framgår av den på s. 6 intagna översikten.

Såsom översikten utvisar överstiger sammanlagda antalet befattningar av olika kategorier icke vad tandläkarsakkunniga ansett erforderligt vid full utbyggnad av högskolan. I två fall avser förslaget likväl inrättande av tjänster vid avdelningar, som enligt de sakkunnigas förslag icke skulle förses med sådana tjänster, nämligen i fråga om en halvårstjänst som assistent vid avdelningen för dental histopatologi och en tjänst som tekniskt biträde vid barntandvårdsavdelningen. Beträffande assistenttjänsten må erinras, att vid histopatologiska avdelningen enligt sakkunnigförslaget skolat inrättas en avdelningstandläkarbefattning, som ej kommit till stånd. Tekniska biträdet på barntandvårdsavdelningen skulle enligt lärarkollegiets petita behövas för framställning av undervisnings- och åskådningsmateriel samt för kariesbehandling på barn.

Kansli m. m. Kanslern har föreslagit nyinrättande av en tjänst som kontorsbiträde i befordringsgången och en tjänst som värmeledningsskötare i Ce 10. En tjänst som värmeledningsskötare i Ce 11 har tidigare inrättats vid högskolan. Tandläkarutbildningssakkunniga hade endast räknat med sistnämnda tjänst. Lärarkollegiet har bland annat anfört, att det icke vore tillräckligt med endast en värmeledningsskötare, då värmedistributionen borde börja kl. 5 på morgonen och i flera fall icke kunde avslutas förrän kl. 20 på kvällen.

Tandtekniker- och tandsköterskeskolorna. Beträffande dessa har kanslern icke ifrågasatt någon ändring.

Vid bifall till kanslerns förslag skulle personalorganisationen vid högskolan under nästa budgetår — fränsett prekliniska m. fl. särskilda kurser — bli den, som finnes upptagen i följande sammanställning.

B e f a t t n i n g	Lönegrad (arvode)	Nuvarande antal	Föreslaget antal	
			vid full utbyggn. enl. sakk:a	1949/50 enl. kanslern
Professor	Ca 33	5	5	5
Laborator	Ca 31	5	7	$6\frac{1}{2} (+ 1\frac{1}{2})$
Avdelningstandläkare	Ce 22	$13\frac{1}{2}$	19	14 (+ $\frac{1}{2}$)
Assistent	5 484	$13\frac{2}{3}$	23	$16\frac{2}{3} (+ 3)$
Amanuens	4 032	$30\frac{2}{3}$	40	$33\frac{1}{2} (+ 2\frac{1}{2})$
Avdelningssköterska	Ce 12	3	3	3
Sjuksköterska	Ce 11	2	3	2
Avdelningstandsköterska	Ce 11	4	5	5 (+ 1)
Tandsköterska	Ce 10	23	32	$22\frac{2}{3}$
Kontrollbiträde	Ce 10	4	4	4

B e f a t t n i n g	Lönegrad (arvode)	Nuvarande antal	Föreslaget antal	
			vid full utbyggn. enl. sakkä	1949/50 enl. kanslern
Tekniskt biträde	Ce 10	6	10	7 (+1)
Laboratoriebiträde (professors)	Ce 11	—	3	—
» (övriga)	Ce 11	1	4	4 (+3)
Tandtekniker	Ce 20	2	2	2
»	Ce 18	1	2	1
Preparatris	Ce 11	—	2	1 (+1)
Rektor	1 800	1	1	1
Intendent	Ca 27	1	1	1
Sekreterare	3 600	1	1	1
Kansliskrivare	Ce 15	1	1	1
Kassör	Ce 11	2	2	2
Kanslibitråde	Ce 11	4	4	4
Skriv-(kontors-)biträden	Cf 4—Ce 8	5	7	6 (+1)
Verkmästare	Ce 14	1	1	1
Instrumentmakare	Ce 14	1	1	1
Hantverkare	Ce 10	4	4	4
Värmeledningsskötare	Ce 11	1	1	1
»	Ce 10	—	—	1 (+1)
Vaktmästare	Ce 10	1	1	1
Telefonist	Cf 4—Ce 8	2	2	2
Tamburvakt	Ce 2	2	2	2
Bibliotekarie	2 400	1	1	1
T a n d t e k n i k e r s k o l a n :				
Föreståndare (huvudlärare)	Ce 30	1	1	1
Chefstekniker	Ce 22	1	1	1
Tekniskt biträde	Ce 10	1	1	1
Speciallärare	25/tim.	500 tim.	500 tim.	500 tim.
Censorer	400	2	2	2
T a n d s k ö t e r s k e s k o l a n :				
Föreståndare	1 500	1	1	1
Instruktionssköterska	Ce 15	1	1	1
Speciallärare	25/tim.	278 tim.	278 tim.	278 tim.

Kanslern har beräknat avlöningssaten för budgetåret 1949/50 på följande sätt:

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	kronor	180 000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	»	376 000
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	»	667 000
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	»	95 000
	Summa kronor	1 318 000.

Beträffande beräkningen av de olika posterna inhämtas av handlingarna i huvudsak följande.

1. *Avlöningar till ordinarie tjänstemän*, nu 157 000 kronor. Kanslern har beräknat följande ökning av anslagsposten:

1 laborator i Ca 31 (tandhistopatologi)	kronor	13 620
1 laborator i Ca 31 (bettanalys och parodontoprotetik) fr. o. m. 1/1 1950	»	6 810
Arvoden till laboratorerna för särskild tjänstgöring 2 004, resp. 1 002 (1/1—30/6 1950)	»	3 006
	Summa kronor	23 436
	Avrundat till	» 23 000.

2. *Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t*, nu 328 000 kronor. Såsom förut nämnts har kanslern för prekliniska m. fl. särskilda kurser räknat med en ökning av 21 350 kronor.

Delposten till assistenter och övriga amanuenser skulle enligt kanslerns förslag höjas med 26 532 kronor enligt följande uppställning:

<i>Tillkommer:</i>	Kronor
3 assistenter à 5 484 kronor (karieslära, 2 st., och röntgendiagnostik)	16 452
2 assistenter fr. o. m. 1/1 1950 à 2 742 kronor (bettanalys m. m. och histopatologi)	5 484
2 amanuenser à 4 032 kronor (karieslära och tandkirurgi)	8 064
1 amanuens fr. o. m. 1/1 1950 (histopatologi)	2 016
	32 016.

Avgår:

2 halvårsassistenter (proteslära)	5 484
	Ökning kronor 26 532.

Kanslern har alltså föreslagit höjning av anslagsposten till (328 000 + + 21 350 + 26 532 =) 375 882 eller i avrundat tal 376 000 kronor.

3. *Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal*, nu 560 000 kronor. Kanslern har beräknat en ökning med 43 830 kronor för icke-ordinarie tjänster på följande sätt:

<i>Tillkommer:</i>	Kronor
1 avdelningstandläkare i Ce 22 (karieslära)	8 412
1 avdelningstandsköterska i Ce 11 (bettanalys m. m.)	5 112
3 laboratoriebiträden i Ce 11 (karieslära, proteslära och tandkirurgi)	15 336
1 preparatris i Ce 11 (histopatologi)	5 112

2 tandsköterskor i Ce 10 fr. o. m. 1/1 1950 (båda för bettanalys m. m.)	4 860
1 tekniskt biträde i Ce 10 (barntandvård)	4 860
1 kontorsbiträde (Cf 4—Ce 8)	4 344
1 biträdande värmeledningsskötare i Ce 10	4 860
	52 896.

Avgår:

1 avdelningstandläkare i Ce 22 för halvår (proteslära) och 1 tandsköterska i Ce 10 (proteslära)	9 066
	Ökning kronor 43 830.

Från här ifrågavarande anslagspost skall även bestridas kostnaden för arvoden åt praktikanttjänstgörande tandsköterskeelever. Denna utgiftspost har för kommande budgetår av lärarkollegiet beräknats till 90 900 kronor (50 tandsköterskeelever à 9 månader à 202 kronor per månad). Kanslern har anfört, att denna beräkning syntes kunna godtas. Av propositionen 1948: 202 angående anslag för budgetåret 1948/49 till utbildning av tandläkare m. m. framginge ej, huru stort belopp av Kungl. Maj:t beräknats för avlöning under nämnda budgetår av de praktikanttjänstgörande tandsköterskeeleverna vid högskolan i Malmö. Om man utginge ifrån det av tandläkarutbildningssakkunniga beräknade beloppet, 48 600 kronor, skulle kostnadsökningen bli (90 900 — 48 600 =) 42 300 kronor.

Vidare har kanslern beräknat ytterligare 20 000 kronor för tillfälliga arbetskrafter, vikariatsersättningar (även de som stode i samband med rektors befrielse från undervisnings- och examinationsskyldighet) m. m.

Kanslern har föreslagit, att anslagsposten upptages med (560 000 + 43 830 + 42 300 + 20 000 =) 666 130 eller i avrundat tal 667 000 kronor.

Departementschefen. Den fortsatta utbyggnaden av tandläkarhögskolan i Malmö medför för nästa budgetår behov av nya tjänster. Lärarkollegiet har föreslagit en omfattande personalökning; i flera fall skulle den innebära överskridanden av den personalorganisation, som av tandläkarutbildningssakkunniga ansetts erforderlig vid full utbyggnad av högskolan. I fråga om den prekliniska och därmed sammanhängande undervisningen har lärarkollegiet bland annat föreslagit inrättande av fastare tjänster. Universitetskanslern har efter jämförelse med förhållandena vid tandläkarhögskolan i Stockholm ansett personalökningen kunna begränsas, därvid kanslern räknat med tillfällig omflyttning i viss utsträckning av de olika avdelningarnas befattningshavare. Vad särskilt angår nämnda förslag rörande den prekliniska undervisningen m. m., har kanslern avstyrkt inrättande av ordinarie tjänster, innan resultatet av pågående sakkunnigutredning föreligger.

Jag finner mig kunna biträda kanslerns förslag rörande den för nästa budgetår erforderliga personalökningen. I ett fall innebär kanslerns förslag en ökning utöver den av tandläkarutbildningssakkunniga på sin tid beräknade personalorganisationen vid full utbyggnad, nämligen i fråga om inrättande av ytterligare en tjänst som värmeledningsskötare, placerad i

Ce 10. Med hänsyn till den i ärendet anförda motiveringen vill jag icke framställa erinran häremot. Beträffande den här förordade personalorganisationen må framhållas, att den dels förutsätter, att patientvården ordnas på sätt i det följande föreslås, dels icke innefattar personal för ifrågasatt undervisning av norska studerande.

I personalförteckningen för högskolan torde böra vidtagas de förändringar, som föranledas av vad jag här förordat. Liksom i fjol förutsätter jag, att ingen befattning tillsättes, förrän oundgängligt behov därav föreligger.

Mot kanslerns förslag till avlöningsstat för högskolan för nästa budgetår finner jag icke anledning till erinran. Avlöningsanslaget, nu 1 131 000 kronor, torde således böra höjas med 187 000 kronor till 1 318 000 kronor.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att i överensstämmelse med vad jag i det föregående förordat fastställa personalförteckning för tandläkarhögskolan i Malmö, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1949/50;

b) godkänna följande avlöningsstat för tandläkarhögskolan i Malmö, att tillämpas tills vidare under budgetåret 1949/50:

A v l ö n i n g s s t a t .

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	kronor	180 000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	»	376 000
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	»	667 000
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	»	95 000

Summa kronor 1 318 000;

c) till *Tandläkarhögskolan i Malmö*: Avlöningar för budgetåret 1949/50 anvisa ett förslagsanslag av 1 318 000 kronor.

2. Förslagsanslag till Tandläkarhögskolorna: Utbildning av vissa norska studerande.

Norska ambassaden i Stockholm har på uppdrag av norska regeringen gjort framställning om viss utbildning av tandläkare för norsk räkning i Sverige.

Av framställningen inhämtas, att Norges tandläkarhögskola stängdes av ockupationsmyndigheterna år 1943 och att flertalet manliga studerande fördes till tyska koncentrationsläger. Redan dessförinnan hade antalet studerande reducerats genom att många flytt eller fängslats. Till följd härav förefinnes ett stort underskott på tandläkare i Norge, och norska regeringen har därför gjort hänvändelser till flera utländska tandläkarinstitut om mottagande av norska studerande som elever.

I början av år 1948 uppkom fråga, huruvida även de svenska tandläkarhögskolorna kunde mottaga norska studerande för utbildning. En utredning härom verkställdes av en under hand bildad kommitté, bestående av Norges ambassadör i Stockholm B. Bergersen, professorn vid tandläkarhögskolan i Stockholm G. Westin och sekreteraren hos 1944 års tandläkarutbildnings-sakkunniga, aktuarien W. Romberg. Utredningens resultat sammanfattades i en den 13 maj 1948 dagtecknad promemoria om utbildning av norska tandläkare i Sverige.

Av *promemorian* framgår, att under läsåren 1947/49 undervisas i Oslo en extrakurs tandläkarstuderande om 30 elever. Efter denna tvååriga prekliniska utbildning skulle gruppen, enligt vad i *promemorian* föreslagits, fullborda sin utbildning läsåren 1949/50 och 1950/51 vid tandläkarhögskolan i Malmö. Ytterligare en extrakurs om 30 elever, vilken förutbildas i Oslo under läsåren 1948/50, skulle därefter undervisas läsåret 1950/51 vid tandläkarhögskolan i Stockholm och läsåret 1951/52 vid tandläkarhögskolan i Malmö. De båda gruppernas utbildning vid de svenska tandläkarhögskolorna skulle följa den svenska fyraåriga studieplanen.

Beträffande möjligheterna för de svenska tandläkarhögskolorna att mottaga de norska eleverna har i *promemorian* anförts bland annat: På grund av den successiva utbyggnaden av Malmö-högskolan och övergången från fyraårig till femårig studieplan funnes där i lokalhänseende betydande möjligheter att tillgodose de norska önskemålen. Andra faktorer, såsom befärade svårigheter att anskaffa kompetenta lärare och ovissheten om patienttillgångens omfattning, kunde emellertid anföras som skäl för att icke belasta högskolan med undervisning av ytterligare grupper studerande. Angelägenheten att tillgodose de norska önskemålen syntes emellertid vara så stark och möjligheterna att taga i anspråk Stockholms-högskolan med dess rutinerade lärarkader så begränsade, att de anförda betänkligheterna borde få vika. Kommittén förutsatte, att viss lärarkraft skulle ställas till

förfogande genom norsk försorg samt att norska staten skulle påtaga sig de ökade kostnader, vilka kunde föranledas av att bristande patienttillgång kunde medföra förlängning av studietiden. Såsom redan framhållits vore möjligheterna att anlita Stockholms-högskolan begränsade. Under läsåret 1950/51 komme dock vissa avdelningar till följd av övergången från fyra-årig till femårig studieplan att ha mindre elevantal än vanligt. Kommittén har i promemorian framlagt ett detaljerat program för undervisningen av de norska grupperna vid de svenska tandläkarhögskolorna. Beträffande detta program hänvisas till handlingarna i ärendet. I flera hänseenden skulle enligt förslaget omläggningar ske för de norska eleverna av den eljest tillämpade studiegången. Det vore icke uteslutet, att viss omändring måste ske också för de svenska elevernas vidkommande. Vid Malmö-högskolan skulle nämligen en propedeutisk-klinisk kurs i karieslära för vissa elever flyttas från vårterminen 1952 och givas i form av sträcktjänstgöring i augusti samma år. Sedvanligen uppkommande vakanser skulle emellertid sannolikt göra anordningen obehövlig.

Enligt kommitténs förslag skulle de direkta kostnader, som förorsakas av utbildningen av de norska eleverna, bestridas av norska staten. Dessa kostnader ha beräknats på följande sätt (beloppen avrundade):

	1949/50 kronor	1950/51 kronor	1951/52 kronor	Summa kronor
<i>Lärare:</i>				
Malmö	24 600	30 900	32 900	88 400
Stockholm	—	19 100	—	19 100
<i>Omkostnader:</i>				
Malmö	5 500	9 700	9 700	24 900
Stockholm	—	5 500	—	5 500
Summa	30 100	65 200	42 600	137 900

Kommittén har föreslagit, att vid tandläkarhögskolan i Malmö skulle anställas en norsk tandläkare med laborators ställning som ledare för de norska studenterna, med skyldighet att fullgöra 6 timmars undervisning och tjänstgöring dagligen. Vidare har kommittén förutsatt, att norska tandläkare ställas till förogande som lärare, om lärarkollegiet i Malmö finner, att eventuell lärarbrist påkallar en sådan åtgärd. I fråga om omkostnaderna har kommittén räknat med ökade kostnader för vissa expenser samt för förbrukningsmateriel för högskolornas praktiska verksamhet ävensom för undervisnings- och åskådningsmateriel.

Lärarkollegiet vid tandläkarhögskolan i Malmö har i yttrande över promemorian förklarat det vara möjligt att vid högskolan mottaga norska elever på sätt i promemorian föreslagits. Kollegiet har dock understrukit, att svårigheter kunde uppstå särskilt med hänsyn till lärarkrafter och patienttillgång. Härjämte har kollegiet framhållit, att anordningen vore möjlig

endast under de avsedda budgetåren. Lärarkollegiet, som ansett de beräknade omkostnaderna vid högskolan böra ökas med 15 100 kronor, har vidare anfört bland annat:

Såvitt kollegiet nu kan bedöma, blir det nödvändigt att anställa norska lärare vid högskolan för den ifrågasatta utbildningen.

Antalet erforderliga lärare i de odontologiska ämnena torde bli beroende på vederbörandes kompetens. Med hänsyn härtill kan totalarvodet för lärare i dessa ämnen nu icke bedömas. Anslaget för lärarlöner bör därför utgå på sådant sätt, att kollegiet icke blir bundet vid att viss tjänst skall till sättas utan så att lämplig anpassning kan ske.

Att en grupp svenska studerande måste arbeta under delar av en sommarferie kan även medföra svårigheter med hänsyn till deras militärtjänstgöring. Genom de norska studenternas placering i Malmö blir det vidare omöjligt att tillmötesgå framställningar från studerande vid Stockholms-högskolan om överflyttning till Malmö-högskolan. Härigenom kunna vissa svenska studerande komma att åsamkas högre studiekostnader än eljest blivit fallet.

Omkostnaderna finner kollegiet för lågt beräknade. Utgifterna för städning m. m. böra sålunda ökas. För kansligöromål kunna också kostnader uppstå. Reparationsarbetena måste vidare öka vid högre frekvens i användningen av apparaturen. Måhända uppkomma därjämte ökade kostnader genom att särskild sommarkurs måste ordnas för vissa svenska studerande. Omkostnaderna böra därför för Malmö-högskolans del höjas till 40 000 kronor, varvid jämväl för detta anslag fri dispositionsrätt inom ramen för omkostnader bör medgivas.

Lärarkollegiet vid tandläkarhögskolan i Stockholm förklarade i yttrande över promemorian, att den ifrågasatta utbildningen av norska studerande vid högskolan vore möjlig.

Norska ambassaden, som angivit de beräknade kostnaderna för ifrågasatt utbildning av norska tandläkare vid de svenska tandläkarhögskolorna till omkring 153 000 svenska kronor, har meddelat, att norska regeringen för sin del fattat beslut rörande samma utbildning. Ambassaden har hemställt om utverkande av slutligt godkännande av utbildningsplanen från svensk sida.

I utlåtande över ambassadens framställning har *lärarkollegiet vid tandläkarhögskolan i Stockholm* förklarat sig villigt att anordna den föreslagna kursen för norska studerande vid högskolan. Kollegiet har ifrågasatt, om svenska staten borde uttaga någon ersättning, särskilt vad anginge de svårberäknliga omkostnaderna. *Lärarkollegiet vid tandläkarhögskolan i Malmö* har i utlåtande över framställningen åberopat sitt förutnämnda yttrande.

Universitetskanslern har tillstyrkt, att medgivande lämnas att vid tandläkarhögskolorna i Stockholm och Malmö mottaga de två norska extrakurserna. Kanslern har vidare anfört, att det givetvis icke vore möjligt att i förväg exakt beräkna storleken av den härigenom uppkommande kostnadsökningen. Även i efterhand skulle en dylik beräkning säkerligen bli ganska osäker, då det gällde utgifterna under omkostnadsanslaget. Jämväl i fråga om avlöningsanslaget kunde svårigheter uppstå, om det befun-

nits lämpligt att låta samme befattningshavare handleda såväl norska som svenska studerande. Under sådana förhållanden syntes det vara mest praktiskt att utgå från den i handlingarna beräknade kostnadsökningen, 153 000 kronor, vilket belopp syntes ha godtagits från norsk sida, och avstå från den detaljerade undersökning vid varje budgetårs slut, som skulle vara erforderlig för ett fastställande, i den mån detta kunde ske, av den faktiska kostnadsökningen. Ersättningen syntes böra erläggas vid varje budgetårs slut med $\frac{1}{4}$ första året (30 studerande), $\frac{2}{4}$ andra året (60 studerande) och $\frac{1}{4}$ tredje året (30 studerande). Ersättningsbeloppen syntes böra tillgodoföras lämplig inkomsttitel i riksstaten, och medgivande borde lämnas till överskridande i behöflig utsträckning av högskolornas avlönings- och omkostnadsanslag. Kanslern syntes böra bemyndigas att utfärda närmare bestämmelser angående anordnande av ifrågavarande utbildning samt bestämma, vilka extra lärarkrafter som skulle anställas och meddela nödiga lärarförordnanden ävensom bestämma den lärarna tillkommande ersättningen. Anställningen borde givetvis erhålla en rent tillfällig karaktär.

Statskontoret har anfört, att med hänsyn till bristen på tandläkare inom den svenska folktandvården och organisatoriska svårigheter vid tandläkarhögskolorna betänkligheter i och för sig kunde möta mot att tillmötesgå framställningen om utbildning av norska tandläkare här. Då ämbetsverket icke ansett sig kunna bedöma, om och i vad mån norska elever kunde mottagas utan förfång för svenska studerande, begränsade statskontoret sig till att huvudsakligen beröra kostnads- och anslagsfrågor. Härom har ämbetsverket anfört huvudsakligen följande:

Vad angår kostnaderna, har i ärendet förutsatts, att norska staten skulle ersätta de direkta utgifter, som föranledas av utbildningen. Dessa bli givetvis avsevärt mindre än de verkliga utbildningskostnaderna, vilka — även om hänsyn icke toges till byggnadskostnader — torde uppgå till mer än 2 500 kronor per elev och år eller till ungefär dubbelt så mycket som enligt de i ärendet gjorda beräkningarna.

Statskontoret har icke ansett sig böra taga ställning till vilken av angivna beräkningsgrunder som i förevarande fall bör tillämpas. Vare sig den ena eller den andra principen väljes för beräkning av ersättningen från norska staten synes uppenbart, att ersättningsbeloppet icke bör från början fixeras. Det labila ekonomiska läget ävensom förhållandena vid högskolorna — icke minst i Malmö, där verksamheten nyligen påbörjats — möjliggöra icke ett bedömande av kostnaderna för flera år framåt. Ersättning från norska staten bör i stället enligt statskontorets mening efter varje budgetårs slut utgå med belopp, motsvarande de kostnader — merkostnader eller verkliga kostnader — som uppstått under budgetåret. För vinnande av överblick över förhållandena torde det vara lämpligast att av riksdagen äskas ett särskilt anslag för bestridande av kostnaderna för vissa norska studenters undervisning vid tandläkarhögskolorna. Å detta anslag böra ifrågavarande kostnader avföras antingen direkt, t. ex. då fråga är om avlöning till enbart för de norska kurserna anställda lärare, eller också i efterhand genom omföring för månad eller budgetår av på de norska studerandena belöpande andel av utgifter för avlöningar, expenser, undervis-

ningsmateriel m. m. Anslaget torde böra givas förslagsanslags karaktär. Inflytande ersättningar synas böra tillgodoföras inkomstposten A IV 5. Övriga diverse inkomster.

Departementschefen. På grund av krigsförhållandena har stor brist på tandläkare uppkommit i Norge. Fördenskull har norska regeringen anhållit om vissa andra länders medverkan för utbildning av norska tandläkare. På norskt initiativ ha förhandlingar förts med de svenska tandläkarhögskolorna om klinisk utbildning av 60 norska tandläkarstuderande, vilkas prekliniska utbildning påbörjats i hemlandet. En grupp om 30 elever, vilken undervisas läsåren 1947/49 i Norge, skulle färdigutbildas läsåren 1949/50 och 1950/51 vid tandläkarhögskolan i Malmö. En andra grupp om likaledes 30 elever skulle efter prekliniska studier i Norge läsåren 1948/50 erhålla sin avslutande utbildning läsåret 1950/51 vid tandläkarhögskolan i Stockholm och läsåret 1951/52 vid tandläkarhögskolan i Malmö. Lärarkollegierna vid de svenska tandläkarhögskolorna ha ansett den ifrågasatta anordningen möjlig om också förbunden med vissa olägenheter samt förklarat sig villiga att medverka till åstadkommandet av den ifrågavarande utbildningen. Det har förutsatts, att norska lärare i mån av behov skulle ställas till högskolornas förfogande för utbildningen av de norska eleverna samt att Norge skulle svara för kostnaderna för utbildningen. Den norska regeringen har för sin del fattat beslut om godkännande av den framlagda planen. För egen del anser jag vårt land böra lämna Norge den hjälp, som här ifrågasatts. I likhet med universitetskanslern tillstyrker jag sålunda, att medgivande lämnas till den föreslagna utbildningen av norska tandläkare vid de svenska tandläkarhögskolorna.

Den ersättning, som norska staten förutsättes skola lämna, torde böra avse utgifterna för undervisningen av de norska eleverna, beräknade på sätt kommittén angivit. Dessa ha beräknats till 153 000 kronor. Det torde få förutsättas, att norska staten är villig betala högre ersättning, om utgifterna skulle visa sig överstiga de beräknade. Såsom statskontoret framhållit torde därför den norska ersättningen böra inbetalas efter utgången av varje budgetår med belopp, motsvarande utgifterna under budgetåret. I enlighet med statskontorets förslag böra ersättningsbeloppen tillgodoföras inkomstposten Övriga diverse inkomster.

För vinnande av överblick över kostnaderna för utbildningen torde böra uppföras ett särskilt förslagsanslag med förut angivna rubrik, från vilket utgifterna böra avföras på sätt statskontoret föreslagit. För nästa budgetår torde böra anvisas ett förslagsanslag av 35 000 kronor för ändamålet.

Under åberopande av vad jag sålunda anført hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Tandläkarhögskolorna: Utbildning av vissa norska studerande* för budgetåret 1949/50 anvisa ett förslagsanslag av 35 000 kronor.

3. Organisationen av amanuenskliniker vid tandläkarhögskolorna.

Höstterminen 1945 inrättades såsom en provisorisk anordning vid dåvarande tandläkarinstitutet (numera tandläkarhögskolan) i Stockholm s. k. amanuenskliniker för behandling av patienter, vilka icke lämpligen kunde behandlas av eleverna. Vid amanuensklinikerna utövas tandvården huvudsakligen av amanuenser vid högskolan, vilka härför erhålla viss ersättning. Enligt Kungl. Maj:ts beslut den 4 februari 1949 må amanuenskliniker inrättas också vid tandläkarhögskolan i Malmö. Fråga har nu uppkommit om ändrad organisation av amanuensklinikerna vid tandläkarhögskolorna.

Syftet med amanuensklinikerna har varit att säkerställa så stort patienturval, att för undervisningen lämpliga fall alltid kunna erhållas. Innan dessa kliniker inrättades var patienttillgången otillräcklig och hotade att sjunka katastrofalt. En av orsakerna härtill var, att endast för undervisningen lämpade ingrepp gjordes, vilket ofta hade till följd att vårdsökande efter halvgjort arbete måste hänvisas att anlita privata tandläkare för avslutande behandling. Vidare hände ofta att vårdsökande efter långa väntetider och kanske flera besök och förberedande undersökningar måste avvisas, enär de icke utgjorde lämpliga undervisningsfall. Institutet kom härigenom så småningom i misskredit hos klientelet.

I skrivelse den 14 april 1948 har *Sveriges tandläkarförbund* anhållit, att det till lärare för tjänstgöring vid amanuensklirik utgående arvodet, vilket nu är bestämt till högst 8 kronor för arbetstimme, måtte från och med höstterminen 1948 utgå med 11 kronor 50 öre för timme jämte rörligt tillägg därå enligt för statstjänstemän vid varje tidpunkt gällande grunder. Förbundet har bland annat anfört:

Enligt propositionen 1945: 221 har Kungl. Maj:t godtagit av förbundet tillämpade normer för bestämmande av arvode åt timavlönade tandläkare, såvitt avser de vid blind- och dövstumskolorna tjänstgörande tandläkarna. Mot detta Kungl. Maj:ts ställningstagande har riksdagen icke haft något att erinra. Då tandvården vid amanuensklinikerna är av samma art som all annan i offentlig regi utövad tandvård, kan förbundet icke finna någon rimlig anledning för att arvodet till tandläkarna vid amanuensklinikerna skall sättas lägre än dessa arvoden, vilka i Stockholm utgöra 11 kronor 50 öre per timme. Med hänsyn till den ökning i levnadskostnaderna, som skett sedan dessa arvoden godkänts, har förbundet vid förhandlingar rörande tandläkartjänster av nu ifrågavarande omfattning hävdad, att befattningshavarna skola erhålla kompensation härför med rörligt tillägg.

I yttrande den 28 oktober 1948 över tandläkarförbundets framställning har *lärarkollegiet vid tandläkarhögskolan i Stockholm* under återopande av en ingående utredning i ämnet föreslagit en definitiv reglering av ama-

nuvensklinikernas organisation. Inledningsvis har kollegiet berört amanuensklinikernas tillkomst, varom må nämnas bland annat:

Förslag om inrättande av amanuenskliniker framlades av tandläkarinstitutet år 1945. I första hand räknade man med att tandvården på amanuensklinikerna för de patienter, som icke kunde omhändertagas av kandidaterna, skulle ombesörjas av högskolans amanuenser. Dessa, i regel relativt nyutexaminerade tandläkare, hade i egenskap av amanuenser en daglig tjänstgöringsskyldighet av 3 timmar. Om en amanuens ej kunde beredas arbete och inkomster vid högskolan under återstående del av dagen, måste han antingen söka anställning som assistent hos annan tandläkare eller sätta upp egen praktik, vilket senare medförde dryga omkostnader för utrustning av en klinik, som på grund av amanuens tjänstgöringen ej kunde effektivt utnyttjas. Amanuenserna vore därför i regel villiga att under den del av dagen, som ej toges i anspråk av deras amanuens tjänst, mot skälig ersättning utöva tandvård för institutets räkning. I vissa fall gällde detta även assistenter och avdelningstandläkare. Ersättningen borde, framhölls i 1945 års skrivelse, icke sättas lägre än till 8 kronor i timmen; frågan om ersättningens storlek borde framdeles omprövas. Med den föreslagna timersättningen beräknades för verksamheten på amanuenskliniken vissa underskott uppkomma, vilka borde täckas av högskolans övriga inkomster av patientavgifter.

I yttrande över framställningen framhöll statskontoret, att goda skäl syntes ha förebragts för den ifrågasatta utvidgningen av verksamheten vid tandläkarinstitutet. Statskontoret ifrågasatte, om icke ersättningen åt amanuenserna borde bestämmas enligt samma principer som fastställts beträffande avlöning åt distriktstandläkare vid folk tandvården.

Kungl. Maj:t medgav den 29 juni 1945 med stöd av medgivande som lämnats av 1944 års riksdag (propositionen nr 194, skrivelse nr 367), att tills vidare under budgetåret 1945/46 tandvård åt patienter vid högskolan finge i den omfattning och under de villkor, som lärarrådet funne skäl bestämma, meddelas jämväl av annan lärare vid högskolan än laborator, samt att till lärare, som utförde dylik tandvård, finge utgå ersättning därför, beräknad efter 8 kronor för arbetstimme, att bestridas av inkomsterna från ifrågavarande tandvårdsutövning i den mån dessa lämnade tillgång därtill. I den mån ersättningsbeloppen överstege nämnda inkomster skulle de förskotteras av högskolans övriga inkomster av patientavgifter; och förklarade Kungl. Maj:t Sig vilja framdeles meddela beslut rörande det slutliga bestriktandet av sålunda förskotterade medel.

Dessa bestämmelser ha sedermera fått fortsatt giltighet tills vidare.

I utredningen har vidare lämnats vissa uppgifter om den **h i t t i l l s v a r a n d e v e r k s a m h e t e n** på amanuensklinikerna. Härav inhämtas bland annat:

Med stöd av Kungl. Maj:ts medgivanden ha sedan höstterminen 1945 amanuenskliniker varit anordnade vid vissa av högskolans avdelningar. Under budgetåret 1947/48 ha vid amanuenskliniker på avdelningarna för karieslära, tandkirurgi och dental ortopedi tjänstgjort tillhoppa 11 amanuenser under sammanlagt 8 383 tjänstgöringstimmar. Utgifterna vid amanuensklinikerna ha utgjort 94 081 kronor (varav arvoden och semesterersättningar 70 537 kronor) och inkomsterna 84 935 kronor. Varje amanuens hade alltså åt högskolan arbetat in i genomsnitt 7 721 kronor medan utgifterna per amanuens uppgått till i medeltal 8 552 kronor.

Ett underskott av inalles 9 145 kronor hade uppstått. Genomsnittligt har högskolans nettoutgift under nämnda budgetår utgjort 831 kronor per amanuens samt antalet arbetstimmar 762 per amanuens. Den ersättning varje amanuens uppburit hade i genomsnitt uppgått till 6 412 kronor. Läggas till sistnämnda belopp amanuensarvodet, 4 032 kronor, har årsinkomsten i genomsnitt för varje amanuens utgjort 10 444 kronor.

För budgetåret 1947/48 redovisas högskolans inkomster av patientavgifter — efter avdrag av den del, som tillkommer de behandlande kandidaterna såsom gottgörelse för tillhandahållet materiel m. m. — med 214 336 kronor. Avdrages härifrån för amanuensklinikerna 94 081 kronor, bli nettoinkomsterna 120 255 kronor. I fortsättningen torde nettoinkomsterna komma att minskas, främst på grund av den av statsmakterna godtagna principen, att kandidaternas kostnader för förbrukningsinstrument och -materiel skola bestridas ur patientinkomsterna. För budgetåret 1948/49 beräknas sålunda nettoinkomsterna allenast till 37 000 kronor trots vissa taxehöjningar.

De vid amanuensklinikerna tjänstgörande lärarna ha hittills arbetat utan effektiv hjälp av tandsköterska och tekniskt biträde.

Beträffande betydelsen av amanuensklinikerna har *lärarkollegiet* anfört i huvudsak:

Syftet med amanuensklinikerna är att säkerställa tillgången på patienter vid högskolan. För en effektiv undervisning är en stor patienttillströmning, som möjliggör ett strängt urval, nödvändig. En sådan tillströmning kan påräknas endast om patienter mottagas till behandling i en avsevärt större omfattning än som svarar mot undervisningens omedelbara behov. Hårtill kommer, att ett stort antal för undervisningen behöfliga fall icke lämpa sig för att i sin helhet eller alls omhändertagas av de studerande. I stor utsträckning äro exempelvis patienter, som äro i behov av en mera omfattande tandvård, av intresse för undervisningen endast i ett eller annat avseende. För att nyttiggöra dylika fall kräves därjämte ofta en förberedande eller avslutande behandling, som av olika skäl icke bör eller kan uppdragas åt de studerande. Överhuvud är det nödvändigt tillse, att en patients tandvård vid högskolan sker i en ej endast ur undervisningens utan även ur patientens synpunkter tillfredsställande ordning och omfattning.

De numera vunna erfarenheterna om amanuensklinikerna bekräfta till fullo riktigheten av den uppfattning av läget, som låg till grund för 1945 års framställning. Och de förhoppningar, som knötos till förslaget, ha mer än infriats, trots att dessa kliniker haft för liten kapacitet. Patienttillgången vid högskolan har i hög grad ökat och därmed har en tidigare synnerligen hotande brist på för undervisningen lämpade behandlingsfall av olika slag i huvudsak bortfallit. Värdet av ifrågavarande kliniker har särskilt starkt framträtt under innevarande läsår. Sedan tandläkarförbundet framställt sina krav om ökade arvoden till tandläkarna å dessa kliniker, har i avvaktan på en ur förbundets synpunkter tillfredsställande lösning verksamheten därstädes nedgått i mycket hög grad. Följderna därav ha redan visat sig i form av en svår stagnation på mottagningsavdelningen och överhuvud ökade svårigheter för omhändertagande av de för undervisningen värdefulla fallen. Ett nedläggande av klinikerna eller en fortsatt begränsning av deras verksamhet till omfattningen för dagen skulle utan tvivel få allvarliga konsekvenser.

Kollegiet har erinrat om att amanuenssklinikernas nuvarande organisation vore ett provisorium i avvaktan på närmare erfarenheter. Sedan dylika numera vunnits och då enbart en arvodesreglering icke skulle innebära en rationell lösning, har kollegiet funnit en *d e f i n i t i v* reglering böra övervägas. En snar reglering tvingade sig fram jämväl med hänsyn till att Stockholms stad inom en mycket nära framtid komme att organisera sin folktandvård genom inrättande av ett stort antal statsbidragsberättigade kliniker i olika delar av staden. För att icke förlora sitt för undervisningen nödvändiga klientel måste högskolan kunna bjuda folktandvårdsklinikerna konkurrens. Detta borde ske genom att vid högskolan organiserades en tandvård, som motsvarade folktandvårdens. Till stöd för denna mening har lärarkollegiet anfört bland annat:

Ett tillfredsställande urval kan då säkerställas av olika tandvårdsfall bland ett klientel, som i regel har möjlighet att betala för den givna behandlingen. Om taxorna för kandidaternas patientbehandling avpassas på ett lämpligt sätt, lärer högskolan med de behandlingsresurser, den i jämförelse med folktandvårdsklinikerna förfogar över, bli fullt konkurrenskraftig. Patientavgifterna kunna, i varje fall så länge nuvarande taxor tillämpas, täcka ej blott samtliga kostnader för förbrukningsmateriel m. m. för kandidaternas tandvårdsutövning utan även större delen av utgifterna för materiel och arvoden vid amanuenssklinikerna. (För närvarande kan dock ej tillförlitligt bedömas, vilken inverkan på patienttaxorna som blir följden av att folktandvård för vuxna genomföres i Stockholm.) Kostnaden för statsbidrag till de kommunala folktandvårdskliniker, som skulle ha erfordrats, därest högskolans patientbehandling icke funnes, skulle enligt kollegiets bedömande ha blivit högre än statens utgifter för upprätthållande av fast organiserade amanuensskliniker vid högskolan. Härtill kommer, att en sådan tandvårdsutövning ger de bästa förutsättningarna för en god tandläkarutbildning vid högskolan.

För lösande av spörsmålet om *e r s ä t t n i n g e n* å t t a n d l ä k a r n a på amanuenssklinikerna har lärarkollegiet ansett statskontorets förutnämnda uppslag om tillämpning av avlöningsprinciperna för distriktstandläkare vid folktandvården böra genomföras. Beträffande dessa avlöningsprinciper har kollegiet anfört huvudsakligen följande:

Enligt kungörelsen 1938: 358 angående statsbidrag till folktandvård skall distriktstandläkare för år åtnjuta antingen en lön av minst 7 800 kronor eller en lön av minst 7 200 kronor jämte andel, ej understigande 10 procent, av inflytande taxeavgifter. Därjämte utgå tre ålderstillägg à 500 kronor. Tjänstgöringsskyldigheten omfattar minst 1 900 timmar årligen, varav i regel minst 1 000 timmar skola ägnas barntandvård. Vid varje distriktstandpoliklinik skall finnas minst en tandsköterska. Statsbidrag utgår till utrustning och avlöningar m. m.

Till närmare reglering av folktandvårdsorganisationen ha vissa avtal hittills träffats mellan, bland andra, landstingsförbundet och Göteborgs stad å ena sidan och Sveriges tandläkarförbund å den andra. Något avtal beträffande Stockholm finnes däremot ännu icke.

Enligt det för landstingen gällande avtalet äro distriktstandläkare, som ej sysselsättas med enbart barntandvård, placerade i lönegrad Ca 24 i sta-

tens löneplansförordning. Utöver lön utbetalas tantiem, motsvarande 12 procent å inarbetat belopp med tillämpning av folktandvårdstaxan för de tandläkare, som utöva tandvård endast å vuxna patienter, och 25 procent för dem, som minst 1 000 timmar årligen utöva tandvård å barn. Tantiemet ökas med 2,5 respektive 5 procent efter 12 års tjänstgöring.

Enligt Göteborgsavtalet äro de tandläkare, som motsvara landstingens distriktstandläkare, placerade i lönegrad Ca 27, varjämte de åtnjuta tantiem enligt i huvudsak samma grunder som landstingens tandläkare, dock med den skillnaden att de tillerkännas rörligt tillägg med för närvarande 12 procent å tantiem intill ett belopp av 2 820 kronor för år i begynnelselöneklassen. Tantiemet exklusive rörligt tillägg beräknas i genomsnitt uppgå till 3 740 kronor för tandläkare och år. En tjänstgöringsskyldighet av 1 820 timmar om året gäller enligt avtalet för dessa tandläkare.

Vid tillämpning av avlöningsgrunderna för distriktstandläkare på tandläkarna vid amanuensklinikerna borde enligt lärarkollegiets mening ersättningen för tjänstgöring på amanuensklinikerna särskiljas från avlöningen för undervisning vid tandläkarhögskolan:

Vid organiserandet av tandläkarhögskolans verksamhet för folktandvård (amanuensklinikerna) måste beaktas, att de å dessa kliniker arbetande tandläkarna (d. v. s. vid högskolan anställda amanuenser och i den mån så prövas lämpligt även assistenter) i första hand äro att betrakta såsom lärare vid högskolan. De måste sålunda utväljas och anställas med hänsyn främst till undervisningens krav.

Till amanuens tjänsterna böra som regel sökas relativt unga och nyexaminerade tandläkare med håg för undervisning och forskning. För att möjliggöra en god rekrytering till de högre befattningarna böra de lägre tjänsterna icke innehavas av en och samma person under en längre följd av år. Antingen böra sålunda ifrågavarande befattningshavare i mån av att högre tjänster bli lediga befordras inom tandläkarhögskolorna eller ock böra de efter ett antal år övergå till annan tandvårdsverksamhet. De amanuens- (och eventuellt andra) befattningar, vilkas innehavare jämväl utöva tandvård å amanuensklinikerna, böra sålunda icke förenas med sådana förmåner för den sammanlagda verksamheten, att deras karaktär av passage- och utbildningsplatser upphäves. Därjämte bör tillfälle finnas till ytterligare fortbildning och till vetenskaplig meritering, varför tjänstgöring på amanuensklinik icke bör vara obligatoriskt förenad med innehavet av lärarbefattning. Lärarbefattningarna böra alltjämt vara förenade med arvoden enligt för sådana tjänster gällande grunder under det att ersättningarna för tandvårdsutövning å amanuensklinik i princip böra bestämmas så, att de bli proportionella mot inom folktandvården utgående avlöning till distriktstandläkare med full tjänstgöring. Tänkbart vore visserligen, att för de sammanlagda uppgifterna såsom lärare och tandvårdsutövare bestämdes en gemensam ersättning, motsvarande vad en distriktstandläkare erhåller i avlöning. Detta skulle emellertid innebära, *antingen* att den på lärarverksamheten belöpande delen därav väsentligt överstege de med övriga amanuens- och assistentbefattningar vid de akademiska läroanstalterna förenade löneförmånerna, *eller* att ersättningarna för tandvårdsutövningen bleve relativt sett avsevärt högre än avlöningsförmånerna inom folktandvården i övrigt. En dylik avvägning synes icke kunna godtagas ur statens synpunkter.

Ett åtskiljande av de två arbetsuppgifterna synes däremot icke böra hindra att en lärare, som i lärartjänst och genom tandvårdsutövning å

amanuensklirik fullgör visst minimiantal tjänstgöringstimmar under ett år berättigas till s. k. sociala förmåner samt vid övergång till likvärdig eller lägre lönegradsplacerad tjänst får tillgodoräkna sig tjänstgöring av sådan minimiomfattning för inplacering i löneklass och tjänstårsberäkning för pension.

Med utgångspunkt i förhållandena vid folktandvården i Göteborg har lärarkollegiet framlagt följande förslag till ersättning åt tandläkare vid amanuenskliniker:

Beträffande ersättning för tjänstgöring å amanuensklirik synes det lämpligt att utgå från de grunder, som enligt vad förut anförts gälla för folktandvården i Göteborg. Nuvarande avlöning för en i Stockholm stationerad statlig tjänsteman i lönegrad Ca 27 löneklass 27 uppgår till 13 428 kronor för år. Läggas härtill det för en folktandvårdstamläkare i Göteborg i genomsnitt utgående tantiemet av 3 740 kronor samt rörligt tillägg, beräknat å högst 2 820 kronor därav, blir totalinkomsten 17 506 kronor eller avrundat 17 500 kronor.

Tjänstgöringsskyldigheten för högskolans amanuenser och assistenter utgör 3 timmar om dagen och antalet tjänstgöringsdagar om året kan uppskattas till 225, varför antalet tjänstgöringstimmar utgör omkring 675 för år. För tjänstgöring å amanuensklirik skulle sålunda, om man såsom i Göteborg räknar med en total arbetstid av 1 820 timmar om året, återstå omkring 1 145 timmar, motsvarande cirka 63 procent av hela tjänstgöringstiden. Å sistnämnda timmar belöper av den ovannämnda totalinkomsten av 17 500 kronor i runt tal $\left(\frac{1\ 145 \times 17\ 500}{1\ 820} =\right)$ 11 010 kronor. Liksom i folk-

tandvården bör tantiem utgå, som i princip bör beräknas på den inkomst, som inflyter genom lärarens-tamläkarens arbete. I Göteborg har tantiemet i genomsnitt för år och med 1 820 timmars minimitjänstgöring beräknats till 3 740 kronor exklusive rörligt tillägg. Vid tandläkarhögskolan, där omfattningen av tandvårdsverksamheten något begränsas av de särskilda förhållandena vid en utbildningsanstalt, torde man böra räkna med ett tantiem av 15 procent å patientavgifterna och att inkomsten därav vid en tandvårdsutövning av 1 145 timmar som regel icke kommer att överstiga ett årligt belopp av omkring 2 000 kronor.

I detta sammanhang måste uppmärksammas de särskilda förhållandena vid vissa avdelningar. På barntandvårdsavdelningen sker tandvården utan kostnad för patienterna. Inrättande av en amanuensklirik vid denna avdelning skulle därför draga med sig betydande kostnader för högskolan och bör alltså icke för närvarande ifrågasättas. För övrigt torde frågan om barntandvårdens ordnande i Stockholm bli föremål för utredning. I fråga om avdelningen för pulpa- och rotbehandling gäller, att av olika skäl avgifternas belopp icke tillnärmelsevis svara mot den tid, behandlingarna kräva. Å andra sidan är en amanuensklirik vid denna avdelning mycket behöflig. För att skapa förutsättningar för en effektivt verkande amanuensklirik vid avdelningen bör en formell debitering av avgifter ske. Tantiemet bör utgå å de sålunda beräknade inkomsterna. Förvaltningsnämnden bör bemyndigas att fastställa dylika nominella taxor. Tantiemkostnaderna böra bestridas på samma sätt som vid övriga amanuenskliniker. Vid avdelningen för tandkirurgi äro förhållandena i viss mån desamma, men såvitt nu kan bedömas

torde en effektiv amanuensklinik kunna inrättas vid avdelningen utan särskild tantiemberäkning.

Därest tantiemen bestämmas enligt nämnda grunder, torde de komma att stå i proportionell överensstämmelse med de till folktandvårdstandläkarna i Göteborg utgående tantiemen. Av förutnämnda ersättning för tandvårdsutövning å 11 010 kronor skulle sålunda 9 010 kronor utgöra arvode och 2 000 kronor det belopp, vartill ett efter 15 procent beräknat tantiem uppskattas.

För en amanuens respektive en assistent, som vid högskolan fullgör lärartjänst och tandvårdsutövning under sammanlagt 1 820 timmar om året, skulle sålunda inkomsterna härifrån uppgå till följande belopp, nämligen

	amanuens		assistent	
lärararvode	4 032		5 484	
tandvårdsutövning, arvode	9 010	13 042	9 010	14 494
tantiem, beräknat belopp		2 000		2 000
Summa kronor		15 042		16 494

Därjämte böra ifrågavarande lärare, därest de i sin lärartjänst och genom tandvårdsutövning å amanuensklinik fullgöra minst visst antal tjänstgöringstimmar under ett år, vara berättigade till de särskilda sociala förmåner i form av bland annat avlöning under sjukdom, som enligt statens avlöningsreglemente tillkomma innehavare av lönegradsplacerade tjänster. Lärarkollegiet förordar, att minimitjänstgöringen fastställs till 1 820 timmar och att läraren-tandläkaren i förevarande avseende anses såsom extraordinarie tjänsteman, tillhörande löneklass 27.

Vid bifall till lärarkollegiets förslag blir den sammanlagda årsinkomsten för en amanuens vid högskolan, vilken jämväl bestrider full tjänstgöring å amanuensklinik, lägre än den inkomst han skulle uppburit, om hela hans verksamhet bestått i tandvårdsutövning i folktandvårdens tjänst. För en assistent blir skillnaden väsentligt mindre. Lärarkollegiet har emellertid ansett, att de unga relativt nytexaminerade lärare, som avse att för framtiden ägna sig åt undervisning och forskning, skola finna det förenligt med sina intressen att mot de förordade ersättningarna få hela sin verksamhet förlagd till högskolan och sålunda för sin utkomst under tiden för sin utbildning icke vara hänvisade till att öppna egen praktik eller taga anställning utom högskolan.

Beträffande antalet tandläkare på amanuensklinikerna och partiell tjänstgöring har lärarkollegiet anfört:

Ur högskolans synpunkt är det önskvärt med så fast organiserade amanuenskliniker som möjligt. Antalet lärarbefattningar, vilkas innehavare må utöva full tandvårdsverksamhet och därigenom tillförsäkras vissa sociala förmåner, bör därför avpassas efter den omfattning, amanuensklinikerna anses böra ha med hänsyn till tandläkarutbildningens behov. Lärarkollegiet beräknar det lämpliga antalet dylika tjänster till för närvarande omkring 12. I avvaktan på närmare erfarenheter synes det emellertid lämpligt att framgå med försiktighet. Härtill kommer, att åtskilliga amanuenser och assistenter icke torde vilja binda sig för en så omfattande tjänstgöring som under 1 820 timmar. För närvarande synes därför antalet lärare med full tandvårdsutövning och därmed rätt till sociala förmåner böra begränsas till

högst 8. Lärarkollegiet bör alltså erhålla medgivande att tillerkänna intill 8 amanuenser och assistenter, som förbinda sig att jämte sin lärartjänst utöva tandvård å amanuensklinik under minst 1 145 timmar för år räknat, en sammanlagd ersättning härför för amanuens med 13 042 kronor jämte tantiem efter 15 procent enligt vad ovan anförts samt för assistent med 14 494 kronor jämte tantiem efter nyss angiven grund. Dessa lärare böra därutöver äga åtnjuta de övriga förmåner, som angivits i det föregående.

I mån av behov böra därjämte sådana amanuenser och assistenter, som under mindre antal timmar om året än 1 145 önska utöva tandvård å amanuensklinik, kunna av lärarkollegiet tillerkännas timersättning jämte 15 procents tantiem. Den på tandvårdsutövning belöpande delen av ersättningen åt lärare, som bestrider full tjänstgöring på amanuensklinik, utgör utslaget per timme enligt det nyss föreslagna ($9\ 010 : 1\ 145 =$) 7 kronor 87 öre. Med hänsyn bland annat till att partiell tjänstgöring icke avses berättiga till de sociala förmånerna synes timarvodet vid sådan tjänstgöring lämpligen kunna bestämmas till 8 kronor 25 öre, vartill kommer tantiem efter 15 procent och semesterersättning enligt lag.

Lärarkollegiet har även föreslagit anställande av t a n d s k ö t e r s k o r och f ö r e s t å n d a r e för tandvården på amanuensklinikerna, därvid kollegiet i huvudsak yttrat:

Amanuensklinikerna sakna nu effektiv biträdeshjälp. Endast i mån av att övriga göromål så tillåtitt ha tillgängliga tandsköterskor (i första hand tandsköterskeelever) kunnat avdelas för assistans å dessa kliniker. För arbeten, som erfordra hjälp av tekniker, ha för avsevärda kostnader måst anlitas privatpraktiserande tandtekniker. En effektiv och ekonomiskt organiserad amanuensklinik kan icke uppehållas utan hjälp av tillräckligt antal sköterskor och tandtekniker. Större delen av utgifterna för dylika hjälpkrafter utöver de tandsköterskeelever, vilka redan nu kunna ställas till förfogande för ändamålet, skulle emellertid komma att täckas av ökade inkomster vid klinikerna. En tillfredsställande assistans åt de tandvårdsutövande lärarna skulle sålunda medföra en avsevärt ökad arbetskapacitet, och tillgång på tandteknikerhjälp inom högskolan för ifrågavarande arbeten skulle icke oväsentligt förbilliga driftskostnaderna för klinikerna. I detta sammanhang erinras om att inom folktandvården varje tandläkare har en heltidsanställd tandsköterska till sin hjälp. För en framtida definitiv organisation finner lärarkollegiet behövt, att en tandsköterska i avdelningstandsköterskas ställning och ett tillräckligt antal tandsköterskor anställas för amanuensklinikerna. Avdelningstandsköterskans uppgift skulle vara, förutom att assistera vid behandlingarna, att i samråd med instruktions-sköterskan för elevutbildningen leda och organisera sköterskehjälpen å amanuensklinikerna. Även i fortsättningen synes i lämplig utsträckning tandsköterskeelever böra utnyttjas å dessa kliniker. Liksom ifråga om tandläkarna anser sig lärarkollegiet emellertid böra framgå med försiktighet och avvakta närmare erfarenheter. Kollegiet begränsar sig därför för närvarande till att föreslå, att en avdelningstandsköterska och tre tandsköterskor må anställas med avlöning enligt lönegrad 11 respektive 10. Kostnaderna härför uppgå inklusive nu utgående rörligt tillägg till omkring 24 000 kronor. Vidare bör en tandtekniker med avlöning enligt lönegrad 18 anställas för en årskostnad av omkring 8 300 kronor. Tillhoppa skulle sålunda årskostnaderna för ifrågavarande biträdeshjälp stiga till omkring 32 000 kronor.

Med den utvidgade verksamhet och fastare organisation, som amanuensklinikerna föreslagits skola få, följer också behovet av en föreståndare, som skall svara för driften och administrationen. Med hänsyn till önskvärdheten av att lärarkollegiet i sig inrymmer denna föreståndare, bör till befattningen helst utses en av högskolans professorer. Eventuellt bör någon av dess laboratorer kunna ifrågakomma, men denna bör i så fall givas rätt deltaga i lärarkollegiets överläggningar i ärenden rörande amanuensklinikerna. Till föreståndaren bör utgå ett arvode av 1 500 kronor för år. Som jämförelse kan nämnas, att inom landstingen tandläkare, som är föreståndare för distriktstandpoliklinik, åtnjuter ett årligt arvode härför av 900 kronor, om högst tre tandläkare äro anställda vid polikliniken, samt 200 kronor för varje ytterligare tandläkare.

Lärarkollegiet har härefter behandlat frågan om de e k o n o m i s k a k o n s e k v e n s e r n a av kollegiets förslag och därom anfört i huvudsak:

För en genomsnittlig arbetstid av 1 145 timmar skulle under budgetåret 1947/48 arvoden (inklusive semesterersättningar) per amanuens ha uppgått till omkring 9 630 kronor. Kollegiet har i det föregående beräknat, att en amanuens skulle för 1 145 timmars tandvårdsutövning å amanuensklinik uppbära i ersättning och tantiem sammanlagt 11 010 kronor, vilket innebär en beräknad merkostnad i förhållande till vad som för närvarande gäller av $(11\ 010 - 9\ 630 =) 1\ 380$ kronor. Därest de sålunda föreslagna ersättningsgrunderna hade tillämpats under budgetåret 1947/48, hade för en genomsnittlig arbetstid av 1 145 timmar underskottet stigit till omkring $(1\ 250 + 1\ 380 =) 2\ 630$ kronor eller avrundat 2 600 kronor per amanuens. I det föregående har lärarkollegiet vidare räknat med ett framtida behov av cirka 12 å amanuensklinikerna under 1 145 timmar om året tjänstgörande tandläkare. Med en sådan omfattning av verksamheten skulle det årliga underskottet — under förutsättning av tillräcklig patienttillströmning och i huvudsak oförändrade taxor — stiga till ett beräknat belopp av omkring 31 000 kronor. Härtill komma emellertid utgifterna för föreståndare och för assistans åt tandläkarna samt tandteknikerhjälp. Kostnaderna för den föreslagna begränsade organisationen härutinnan ha beräknats till i runt tal 34 000 kronor för år. Det har därvid förutsatts, att framdeles antalet biträden ej oväsentligt utökas. Då emellertid anställandet av tandsköterskor och tandtekniker kommer att i hög grad effektivisera arbetet å amanuensklinikerna, torde även vid en fullt utbyggd organisation netto-utgiftsökningen för biträdeshjälpen komma att begränsa sig till i runt tal 35 000 kronor.

Med angivna utgångspunkter skulle sålunda det årliga underskottet av verksamheten å amanuensklinikerna kunna approximativt uppskattas till omkring 66 000 kronor. De gjorda beräkningarna måste betraktas såsom icke exakta.

Till jämförelse må nämnas, att den tandvårdsutövning, som sker vid högskolan genom kandidaternas försorg, kan beräknas motsvara omkring 15 folktandvårdstandläkares. Tandvårdsutövningen å amanuensklinikerna ökar nämnda tal väsentligt. Därest högskolan ej funnes, skulle sålunda, sedan folktandvårdsorganisationen i Stockholm fullt utbyggs, statens merkostnad för bidrag till uppehållande av denna organisation bli avsevärt mycket större än det nu beräknade underskottet å verksamheten vid högskolans amanuenskliniker.

Det underskott, som uppstår för amanuensklinikerna, synes i första hand

liksom för närvarande bära gäldas ur högskolans övriga inkomster av patientavgifter. Dessa inkomster kunna för budgetåret 1948/49, bortsett från beräknad förlust å de nuvarande amanuensklinikerna, approximativt beräknas till 46 000 kronor. Vad som icke kan täckas av patientavgifter, torde bära bestridas ur ett för ändamålet särskilt beviljat anslag, förslagsvis benämnt Vissa utgifter för amanuensklinikerna. Anslaget torde bära få förslagsanslags natur och för budgetåret 1949/50 beräknas till 20 000 kronor.

Den fastare organisation av amanuensklinikerna, som sålunda föreslås, torde bära genomföras successivt från och med budgetåret 1949/50.

Vad budgetåret 1948/49 beträffar vill lärarkollegiet föreslå, att medgivande så skyndsamt som möjligt lämnas *dels* att till lärare, som är verksam å amanuensklinik, må utbetalas, förutom en timersättning av 8 kronor 25 öre, tantiem i enlighet med vad härförut förordats, räknat från den 1 juli 1948, *dels ock* att i mån av behov högst 1 avdelningstandsköterska och 3 tandsköterskor måtte få anställas för assistans åt tandläkare vid klinikerna, dock endast i den mån de vid högskolan inflytande patientavgifterna förslå till bestridande av samtliga utgifter för verksamheten å klinikerna.

Lärarkollegiet vid tandläkarhögskolan i Malmö har yttrat, att till lärare, som utöva tandvård vid högskolans amanuenskliniker, borde utgå ersättning enligt de av lärarkollegiet vid Stockholms-högskolan för denna läroanstalts vidkommande föreslagna grunderna. I avsaknad av erfarenhet kunde Malmö-kollegiet icke bedöma behovet av biträdespersonal eller driftkostnadernas storlek. Kollegiet funne det för närvarande icke vara nödvändigt, att en föreståndare med visst arvode anställdes. Det syntes lämpligare, att någon av laboratorerna, med befrielse från denne åvilande skyldighet att utöva tandvårdande verksamhet, förordnades att förestå amanuensklinikerna.

Sveriges tandläkarförbund har i huvudsak ställt sig avvisande till lärarkollegiernas förslag. Förbundet har sålunda ansett heltidstjänstgörande lärare-tandläkare bära — liksom flertalet skoltandläkare — erhålla arvode motsvarande lön enligt 27 löneklassen, vilket arvode skulle avse såväl lärartjänstgöringen som 675 timmars årlig tjänstgöring på amanuensklinik. Arvode för deltidstjänstgöring och arvode för budgetåret 1948/49 borde enligt förbundets mening utgå med högre belopp än lärarkollegiernas föreslagit. Förbundet har avstyrkt införande av tantiem. Av förbundets yttrande inhämtas bland annat:

Den föreslagna arbetstiden, 675 timmar lärartjänstgöring jämte 1 145 timmar tandvårdsutövning eller sammanlagt 1 820 timmar per år, finner förbundet alltför lång för att ifrågavarande tjänster skola kunna fylla sitt syfte att vara rekryterings- och passagetjänster. För att innehavarna skola kunna meritera sig för fortsatt lärarkarriär fordras, att de ägna avsevärd tid åt egen fortbildning samt åt vetenskapligt arbete och forskning. Med den långa tjänstgöringstid, som lärarkollegiet föreslagit, torde detta vara omöjligt. De som verkligen ha intresse för att ägna sig åt lärarbanan komma därför sannolikt hellre att antingen söka en timavlönad tjänst å amanuensklinikerna eller i privatpraktik såsom assistent skaffa en utfyllnad av det alltför låga amanuens- och assistentarvodet. Ingen av tandläkarna vid amanuensklinikerna i Stockholm har hittills uppnått tillnärmelsevis så

lång tjänstgöringstid som kollegiet föreslagit. Förbundet får därför bestämt avstyrka, att heltidstjänster inrättas med den föreslagna långa tjänstgöringsskyldigheten.

Då förbundet emellertid finner den princip, kollegiets förslag ger uttryck åt, riktig och ändamålsenlig, får förbundet föreslå inrättande av heltidstjänster med mindre tjänstgöringsskyldighet. Enligt kollegiet kan antalet tjänstgöringsdagar för högskolans amanuenser och assistenter uppskattas till 225 per år. En enligt förbundets åsikt lämplig heltidstjänst skulle erhållas om den med amanuensjämsgöringen förbundna tjänstgöringsskyldigheten, 3 timmar per dag under terminens arbetsdagar, förbundades med lika lång tjänstgöringsskyldighet å amanuenskliniken. Den sammanlagda årliga arbetstiden skulle härigenom uppgå till cirka 1 350 timmar, varigenom denna kombinerade tjänst skulle bli ungefärligen jämförbar med skoltandläkartjänsterna i landet, vilka i regel omfatta cirka 1 300 timmar årlig tjänstgöring och ferier under skolans ferier. Dessa tjänster, som icke äro förenade med rätt till tantiem, äro placerade i 27 lönegraden, vilket å 5-ort innebär en avlöning inklusive nu utgående rörligt tillägg av 13 428 kronor per år.

Förbundet föreslår därför, att vid tandläkarhögskolorna tjänster inrättas — i Stockholm i enlighet med lärarkollegiets förslag tills vidare åtta — öppna för vid högskolan tjänstgörande amanuenser och assistenter och förenade med ett årligt arvode inklusive utgående amanuensarvode motsvarande avlöningen i 27 löneklassen samt med skyldighet att vid sidan av lärartjänstgöringen under högskolans arbetsdagar utöva tandvård å amanuensklinik under 675 timmar årligen (motsvarande tre timmars daglig tjänstgöring). Dessa tjänster böra, såsom lärarkollegiet föreslagit, även medföra rätt till s. k. sociala förmåner beräknade enligt 27 löneklassen samt rätt för innehavarna att för inplacering i löneklass och vid tjänsteårsberäkning för pension vid efterföljande statlig eller kommunal anställning få tillgodoräkna sig dylik tjänstgöring.

Förbundet vill bestämt avstyrka, att ersättningen till någon del får formen av tantiem. De på amanuensklinikerna utförda arbetena äro oftast av tidskrävande eller mera komplicerad art och enligt förbundets åsikt bör för dylika arbeten någon form av tantiemberäkning av principiella skäl icke förekomma. Inom folktandvården utgår tantiem icke för barntandvård, som till viss grad kan jämföras med här ifrågakvarande verksamhet.

Att begränsa kretsen ur vilken föreståndaren skall tagas till professorerna eller laboratorerna anser förbundet mindre lämpligt. Dels torde dessa i regel icke önska åtaga sig uppdraget på grund av redan förut alltför stor arbetsbörda, dels torde befattningen som föreståndare icke kräva vetenskaplig kompetens utan fastmera stor allmänpraktisk erfarenhet. I regel synes därför någon avdelningstandläkare böra utses.

Ett sammanförande av de olika underavdelningarnas amanuenskliniker till större enheter skulle medföra väsentliga fördelar såväl ur administrativ synpunkt som till följd av ett effektivare utnyttjande av hjälpkrafternas arbetstid. Därjämte måste det från patienternas synpunkt vara mindre tillfredsställande att behöva ambulera mellan flera olika avdelningar med var sin tandläkare även i de fall, där behandlingen icke erfordrar speciell erfarenhet eller utrustning.

Vad beträffar ersättningen för de vid amanuenskliniken tjänstgörande tandläkare, som icke innehava heltidstjänst, kan förbundet icke finna några bärande skäl för en ersättning, som understiger de av förbundet tillämpade

normerna, vilka accepterats av Kungl. Maj:t och riksdagen i fråga om blind- och dövstumskolornas tandläkare. Semesterrätten bör med hänsyn till den för tandläkare i allmän och enskild tjänst rådande sedvänjan beräknas efter 30 dagar per år, d. v. s. 25 arbetsdagar.

Sammanfattningsvis får tandläkarförbundet hemställa,

att för tiden 1 juli 1948—30 juni 1949 till lärare, som utövar tandvård vid tandläkarhögskolas amanuensklinik, må utgå ersättning beräknad efter 11 kronor 50 öre per timme i Stockholm och 10 kronor 75 öre i Malmö förhöjt med för närvarande utgående rörligt tillägg,

att från och med budgetåret 1949/50 tillsvidare ersättning och övriga förmåner till lärare, som är verksam å amanuensklinik och som förbundit sig att, utöver eljest åvilande tjänstgöring, under högskolans arbetsdagar fullgöra 675 timmar årlig tjänstgöring å amanuensklinik, må utgå med ett årligt arvode inklusive utgående amanuensarvode motsvarande avlöningsförmånerna enligt 27 löneklassen i statens allmänna avlöningsreglemente med rätt för befattningshavarna att ifråga om löneklassplacering och tjänsteårsberäkning för pension tillgodoräkna tjänstetid i här avsedd befattning, samt

att ersättningen till övriga å amanuensklinik tjänstgörande tandläkare, vilkas semesterförmåner skola beräknas enligt lag, dock att antalet semesterdagar per år skall utgöra 25, mätte från och med budgetåret 1949/50 tillsvidare utgå med belopp som förbundet föreslagit för tiden den 1 juli 1948—den 30 juni 1949.

Universitetskanslern har i utlåtande den 15 februari 1949 i huvudsak tillstyrkt det förslag, som framlagts av lärarkollegiet vid tandläkarhögskolan i Stockholm, och förordat en liknande organisation vid tandläkarhögskolan i Malmö. Kanslern har bland annat anfört:

Det måste medgivas, att — såsom tandläkarförbundet framhållit — den av Stockholmskollegiet föreslagna tjänstgöringstiden för tandläkare på amanuensklinik är dryg. Om den koncentreras till den del av året, då undervisning pågår vid högskolan, d. v. s. 225 dagar per år, kommer den att uppgå till i medeltal cirka 8 timmar per dag. Vid bedömandet av tjänstgöringstungan måste man emellertid beakta *dels* att — om man räknar med en daglig tjänstgöringstid av cirka 8 timmar — den tjänstgöringsfria delen av året omfattar 3 månader, *dels ock* att det här i regel är fråga om jämförelsevis nyexaminerade tandläkare i ett åldersläge under 35 år, d. v. s. i en ålder, då arbetsförmågan står på sin höjdpunkt.

Den av tandläkarförbundet föreslagna ersättningen till »heltidstjänstgörande» tandläkare på amanuensklinik skulle, såvitt avser tandvårdsarbetet under 675 timmar årligen, motsvara ett belopp av 13 kronor 92 öre per timme. För annan tandläkare på sådan klinik skulle timersättningen (11 kronor 50 öre jämte rörligt tillägg) utgöra 12 kronor 88 öre, d. v. s. omkring 1 krona mindre än den »heltidstjänstgörande». Då detta knappast kan vara meningen, måste en avlöning enligt 27 löneklassen inkludera en maskerad höjning av amanuensarvodet.

De vid skolorna för dövstumma och blinda tjänstgörande tandläkarna, vilka åtnjuta en ersättning av 11 kronor 50 öre per timme utan förhöjning, äro så gott som alltid privatpraktiserande tandläkare — oftast med flerårig praktiktid bakom sig — vilka avstå från en del av sin privatpraktik, men vilka måste svara för de med privatpraktiken förenade fasta utgifter-

na. De å amanuensklirikerna tjänstgörande tandläkarna däremot äro i flertalet fall jämförelsevis nyexaminerade och inneha i sin egenskap av amanuenser eller assistenter utbildningsplatser av stor betydelse för framtida befordran vid tandläkarhögskolorna och inom den offentliga tandvårdsorganisationen.

De av Stockholmskollegiet verkställda beräkningarna rörande kostnaden för den föreslagna organisationen av amanuensklirikerna göra icke anspråk på att vara exakta, men de torde, till dess närmare erfarenhet vunnits, kunna läggas till grund för beslut i ämnet.

Under återopande av vad som anförts tillstyrker jag bifall till det av lärarkollegiet vid tandläkarhögskolan i Stockholm framlagda förslaget, dock att sköterskor och tandtekniker vid nyanställning i högskolans tjänst synes böra erhålla ställningen av extra befattningshavare. Jag vill även ifrågasätta huruvida tillräckliga skäl kunna anses föreligga för att bevilja den föreslagna förhöjningen av ersättningen till de å amanuensklirik tjänstgörande tandläkarna retroaktivt från den 1 juli 1948.

Vad beträffar tandläkarhögskolan i Malmö, utgår jag ifrån att under kommande budgetår behovet av tandläkare, sköterskor och teknisk personal vid högskolans amanuensklirik icke gärna kan vara större än vid tandläkarhögskolan i Stockholm, samt att det underskott, som torde uppkomma vid verksamheten å amanuensklirikerna, kan åtminstone till största delen täckas ur högskolans övriga inkomster av patientavgifter. Storleken av det vid Malmöhögskolan behövliga förslagsanslaget till amanuensklirikerna bör därför kunna sättas till samma belopp som i Stockholm, d. v. s. 20 000 kronor.

Under framhållande av att beträffande amanuensklirikerna någon närmare utredning för Malmöhögskolans del icke föreligger anser jag mig böra hemställa,

att till lärare vid tandläkarhögskolan i Malmö, som under tid före den 1 juli 1949 utövat tandvård vid s. k. amanuensklirik, må utgå ersättning härför efter 8 kronor 25 öre för arbetstimme jämte tantiem med 15 procent, beräknat på sätt, som angetts i Stockholmskollegiets skrivelse; dock att den förhöjda ersättningen utöver 8 kronor per timme ej må utgå retroaktivt,

att för tjänstgöring vid amanuensklirikerna under budgetåret 1949/50 må anställas — utom nödigt antal deltidstjänstgörande tandläkare — högst 8 amanuenser och assistenter, som förbinda sig att jämte sin lärartjänst utöva tandvård å amanuensklirik under minst 1 145 timmar för år räknat, ägande kanslern efter införskaffande av närmare utredning rörande det behövliga antalet tandläkare vid amanuensklirikerna lämna medgivande till inrättande av de erforderliga tjänsterna,

att för assistans åt vid amanuensklirik verksamma lärare må tills vidare — dock vad beträffar tiden före den 1 juli 1949 under den i Stockholmskollegiets skrivelse angivna förutsättningen — anställas 1 avdelningstandsköterska (Cg 11) och högst 3 landsköterskor (Cg 10) ävensom 1 tandtekniker (Cg 18), ägande kanslern pröva, när behov att anställa nämnda befattningshavare inträder,

att från och med budgetåret 1949/50 tills vidare må till lärare, som är verksam vid amanuensklirik, utgå ersättning och andra förmåner i enlighet med vad som för samma tid föreslagits för Stockholmshögskolan; samt

att till tandläkarhögskolan i Malmö: Vissa utgifter för amanuensklirikerna måtte för budgetåret 1949/50 anvisas ett förslagsanslag å 20 000

kronor, att disponeras av högskolan i enlighet med av Kungl. Maj:t meddelade föreskrifter.

Departementschefen. Av det föregående framgår, att s. k. amanuenskliniker år 1945 såsom en provisorisk anordning inrättats vid tandläkarhögskolan i Stockholm för att säkra ett för undervisningens behov tillräckligt patienturval. Patientbehandlingen på dessa kliniker handhaves huvudsakligen av amanuenser och assistenter vid högskolan, alltså yngre tandläkare med tre timmars daglig undervisningsskyldighet under läsåret. Dessa amanuenser erhålla för närvarande ersättning för tjänstgöringen på amanuensklinikerna med högst 8 kronor för arbetstimme, vilken ersättning utgår ur patientavgifterna vid amanuensklinikerna och, i den mån dessa inkomster ej förslå, ur övriga patientavgifter vid högskolan.

Sedan framställning gjorts om höjning av nämnda ersättningsbelopp, har högskolans lärarkollegium framlagt förslag om ändrad och definitiv reglering av amanuensklinikernas organisation i anslutning till förhållandena inom folktandvården. Enligt detta förslag skulle ersättningen för tandvårdsutövning på amanuensklinik utformas i anknytning till de avlöningsbestämmelser, som enligt avtal gälla för distriktstandläkare i Göteborg. Ersättning föreslås skola utgå med ett årligt arvode av 9 010 kronor och ett tantiem av 15 procent på inarbetad bruttointkomst, varjämte tandläkaren skulle åtnjuta löneförmåner vid sjukdom m. m. liksom eo statstjänsteman i 27 löneklassen. Dessa ersättningsförmåner skulle avse »full» tjänstgöring på klinikerna om minst 1 145 arbetstimmar årligen. För kortare (»partiell») årlig kliniktjänstgöring skulle ersättning utgå i form av timarvode om 8 kronor 25 öre jämte 15 procent tantiem och semesterersättning enligt lag.

Lärarkollegiets förslag innebär vidare, att antalet tandläkare med »full» tjänstgöring på amanuensklinikerna tills vidare skulle begränsas till 8. Amanuensklinikerna skulle förestås av en föreståndare med ett årsarvode av 1 500 kronor. För amanuensklinikernas behov skulle anställas en tandtekniker (Ce 18), en avdelningstandsköterska (Ce 11) och tre tandsköterskor (Ce 10). Kostnaderna för driften av amanuensklinikerna skulle i första hand gäldas ur högskolans inkomster av patientavgifter, men då dessa icke torde förslå, skulle för täckande av de överskjutande kostnaderna anvisas ett förslagsanslag, som på grundval av de beräknade nettointkomsterna av patientavgifter under budgetåret 1948/49 beräknats till 20 000 kronor. Det återgivna förslaget avser tiden från och med den 1 juli 1949. För budgetåret 1948/49 skulle endast gälla dels att tandläkare på amanuensklinik skulle erhålla ersättning med 8 kronor 25 öre för arbetstimme jämte 15 procent tantiem, dels att sköterskepersonal finge anställas i den mån högskolans patientavgiftsmedel lämnade tillgång därtill.

Lärarkollegiet vid tandläkarhögskolan i Malmö har förklarat sig anse, att de för Stockholms-högskolan föreslagna ersättningsgrunderna böra tillämpas även för amanuenskliniker vid Malmö-högskolan. Universitetskanslern har tillstyrkt Stockholms-kollegiets förslag och förordat en liknande orga-

nisation vid Malmö-högskolan; dock har kanslern ansett biträdespersonalen böra få extra anställning och avstyrkt retroaktiv ersättning.

Sveriges tandläkarförbund har däremot icke godtagit de föreslagna grunderna för ersättning åt tandläkare på amanuensklinikerna. Förbundet har funnit en tjänstgöring av (1 145 + 675 =) 1 820 arbetstimmar hindrande för amanuensernas fortbildning och forskning, varför förbundet föreslagit, att en kliniktjänstgöring av samma omfattning som amanuensernas undervisning eller 675 arbetstimmar årligen skulle betraktas som full tjänstgöring. Ersättningen för hela arbetstiden ($2 \times 675 = 1\,350$ timmar) borde motsvara lön och övriga förmåner för en statstjänsteman i 27 löneklassen. Tantiem borde ej utgå. Härigenom skulle dessa tjänster komma att ifråga om såväl tjänstgöring som löneförmåner bli likställda med flertalet skol-tandläkartjänster. Även ersättningarna för »partiell» tjänstgöring och för tandvård under budgetåret 1948/49 borde höjas, nämligen till 11 kronor 50 öre i Stockholm och 10 kronor 75 öre i Malmö jämte rörligt tillägg.

Såsom i ärendet framhållits är god tillgång på lämpligt patientmaterial en nödvändig förutsättning för att rationell utbildning skall kunna bedrivas vid tandläkarhögskolorna. För att säkerställa en god patienttillgång och därmed möjliggöra ett ur pedagogisk synpunkt lämpligt urval av vårdfallen synes det nödvändigt att lämpligt organiserade amanuenskliniker upprätthållas vid högskolorna. På grund av rådande tvist om ersättningen åt de på amanuensklinikerna arbetande tandläkarna har verksamheten där för närvarande inskränkts i betänklig omfattning. En omprövning av ersättningens storlek och amanuensklinikernas organisation i övrigt synes därför motiverad. Det är nödvändigt att nu upptaga denna fråga till prövning även av den anledningen, att utbildningen vid tandläkarhögskolan i Malmö nu avancerat så långt att även där amanuenskliniker måste organiseras för att patientvården skall bli tillfredsställande. Den nybyggnad för denna högskola, som under nu pågående läsår successivt tages i bruk, inrymmer för ändamålet iordningställda lokaler.

Jag anser mig i likhet med kanslern böra tillstyrka, att särskilda hjälpkrafter fr. o. m. nästa budgetår anställas för de på de s. k. amanuensklinikerna arbetande tandläkarna. Kungl. Maj:t torde sålunda böra medgiva, att vid vardera högskolan må för detta ändamål anställas högst följande biträdespersonal, nämligen en tandtekniker i 18 lönegraden, en avdelningstandsköterska i 11 lönegraden och tre tandsköterskor i 10 lönegraden. Såsom kanslern anfört torde denna personal tills vidare böra få extra anställning. Jag tillstyrker vidare förslaget om anvisande av ett arvode av 1 500 kronor för en föreståndare.

Till frågan om vilken ersättning som bör utgå åt de på amanuensklinikerna tjänstgörande tandläkarna är jag icke beredd att för närvarande taga slutlig ställning. Ärendet synes i denna del kräva ytterligare överväganden. Liksom tidigare torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att träffa avgörande i ersättningsfrågan. Jag vill dock redan nu framhålla att, även om en

ändring av grunderna för ersättningens beräkning är påkallad, det icke synes möjligt att lägga de från tandläkarförbundet framförda yrkandena till grund för förslag i ämnet. Vad särskilt angår den av förbundet gjorda jämförelsen med arvodena för blind- och dövstumskolornas tandläkare må framhållas, att dessa tandläkare driva egen rörelse och således ha betydande utgifter för lokaler, utrustning, biträdeshjälper etc., vilket däremot ej är fallet med tandläkarna på amanuensklinikerna.

Den omorganisation av amanuensklinikerna, som jag förordat, och den ändring av grunderna för ersättningsbeloppens beräkning, som synes böra vidtagas, torde tills vidare böra finansieras på i ärendet föreslaget sätt, d. v. s. i första hand av inkomsterna av patientavgifter, så långt de därtill förslå. Såsom i utredningen framhållits lär man för nästa budgetår få räkna med, att så icke kommer att bli fallet. Ett särskilt anslag för täckande av bristen blir sålunda ofrånkomligt. I utredningen har beräknats att för ändamålet skulle behöva anvisas ett förslagsanslag av 20 000 kronor för vardera högskolan. Ehuru beräkningarna äro osäkra torde de få godtagas. Jag förordar dock, att ett för båda högskolorna gemensamt förslagsanslag av 40 000 kronor anvisas.

I överensstämmelse med vedertagna principer torde böra ifrågasättas, om icke framdeles bruttointäkterna av patientvården bör tillgodoföras riksstatens inkomstsida medan de utgifter, som helt eller delvis bestridas av patientavgifter, böra avföras från anslag på riksstatens utgiftssida. Jag förutsätter, att till ett kommande budgetår vederbörlig utredning beträffande detta spörsmål förebringas av kanslersämbetet.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Tandläkarhögskolorna: Bidrag till driften av amanuenskliniker* för budgetåret 1949/50 anvisa ett förslagsanslag av 40 000 kronor.

Vad departementschefen sålunda under punkterna 1—3 hemställt, däri statsrådets övriga ledamöter instämma, bifaller Hans Maj:t Konungen samt förordnar, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
C. A. Ekbom.